

je Splenditello dao Benedetti Carlini muški identitet i omogućio joj seksualni i emocionalni odnos sa ženom.

Na stopedesetak stranica knjige, pisane jezikom razumljivim najširem krugu čitalaca, J. Brown je rekonstruirala ne samo život Benedette Carlini nego je oslikala i mnoga obilježja prostora i vremena u kojem je ona živjela.

Karolina Kanižaj

NADA KLAJČ: POVIJEST HRVATA U SREDNJEM VJEKU,

Globus, Zagreb 1990, 470 str.

Tomislav Raukar i Ivan Kampuš prihvatili su se nimalo lakog zadatka da pregledaju, redigiraju i za tisak pripreme nedovršeni rukopis sintetičkog rada Nade Klaić o povijesti Hrvata do pred kraj XIV. stoljeća. Njihovu samozatajnom trudu treba zahvaliti što je objavljeni rad znanstveno i tehnički opremljen na zavidnoj visini. Ne možemo dovoljno visoko ocijeniti uslugu koju su spomenuti ugledni hrvatski povjesnici učinili i našoj historiografiji i samoj autorici. Našla bi se i koja beznačajna primjedba, npr. neki radovi autorice i drugih koji se spominju u tekstu nisu navedeni u literaturi, radove pojedinog autora radije bismo vidjeli poredane po godinama objavljivanja, ali samo onaj tko je pripremao neki nedovršeni rukopis drugog autora zna s kakvim je sve nedoumicama redaktor suočen (npr. da li ispraviti neki očiti lapsus calami, kako postupiti s kraćim ili dužjim dijelovima rukopisa koji se ponegdje ne uklapaju dobro u tekst ili mu čak proturječe itd.). Imamo dojam da su redaktori majstorski izvršili svoj zadatak i ujedno sačuvali do maksimalnih granica autoričinu izvornu misao.

Djelo se sastoji od tri dijela: Rani srednji vijek (9 – 162), Razvijeni srednji vijek (163 – 381) i Pogovor (382 – 427). Autorica naziva djelo "novi pregled hrvatske povijesti" (382) pa ćemo ga dalje u tekstu nazivati Pregled. Prema njezinim riječima ona je u Pregledu dvije dosadašnje knjige Povijesti Hrvata sažela "u jednu, koja iznosi otprilike trećinu njihova opsega" (382). Riječ je o Povijesti Hrvata u ranom srednjem vijeku (1971, drugo izdanje 1976, dalje Povijest I) i Povijesti Hrvata u razvijenom srednjem vijeku (1975, dalje Povijest II). Dodajemo da je od 1976. do 1988. N. Klaić objavila nekoliko knjiga (npr. *Crnice o Vukovaru u srednjem vijeku*, Vukovar 1983; *Zadnji knezi Celjski u deželah Sv. Krone*, Celje 1982; *Zagreb u srednjem vijeku*, Zagreb 1982; *Povijest grada Trogira*, Trogir 1985; *Medvedgrad i njegovi gospodari*, Zagreb 1987; *Srednjovjekovna Bosna*, Zagreb 1989) i veći broj znanstvenih rasprava. U Pregledu su uključeni i rezultati tih radova.

Prilikom sažimanja svojih radova u Pregledu autorica nije bila uvijek sretne ruke. Evo jednog primjera. U Pregledu piše da vlasnici vinograda u Zadru "u ugovorima iz XIV. st. prijete *oduzimanjem vinograda* (kurziv N. Kl.) onome za koga se utvrdi da je prevario vlasnika" (192) pa se to u bilješci dokazuje tekstom po kojem je sankcija samo "gubitak priroda". Pritom se upućuje na CD V, 363 – gdje takvog teksta nema. Uvidom u tekst Povijesti II (112) koji se odnosi na istu tematiku može se utvrditi da tamo autorica govori o gubitku priroda (a ne o oduzimanju vinograda) i da to dokazuje s CD IV, 363 (a ne V, 363). Zato je u interesu autorice i samog čitatelja da Pregled koristi oprezno i po mogućnosti uz provjeru preko prije objavljenih radova.

Tzv. "općoj povijesti" posvećena je približno ista količina teksta kao i gospodarskim problemima i kulturi, a to je svakako vrlo pozitivan aspekt Pregleda. Čitatelj – bio on stručnjak ili jednostavno ljubitelj hrvatske povijesti – s najvećom će koristi čitati poglavlja kao što su npr.

Polagano rađanje feudalnog društva, Polagano stvaranje i raspadanje seljačkih općina i stvaranje vlastelinstava (31 – 38), gospodarski i društveni razvitak Dalmacije do početka XV. st. (186 – 214), slavonsko vlastelinstvo u XII. i XIII. st. (251 – 255) odnosno u XIV. st. (344 – 348) itd.

U odnosu na Povijest I i II dvije su grupe pitanja doživjele bitnu preinaku: pitanje dolaska Hrvata i pitanje u vezi sa Zvonimirom.

N. Klaić u Pregledu iznosi svoje novo mišljenje da su Hrvati došli u Dalmaciju iz Karantanije (18 – 27). Ona to izvodi iz 30. glave djela *De administrando imperio* gdje stoji: "Izvjestan broj godina pokoravahu se Hrvati u Dalmaciji Francima, kao i prije u svojoj domovini." Po N. Klaiću taj se tekst odnosi na početak IX. stoljeća i zato ona zaključuje: "Kako jedina zemlja koja je u početku IX. st. bila franačka i u kojoj je također bilo Hrvata jest Karantanija, to samo ona može biti stara postojbina dalmatinskih Hrvata" (23). Pritom ona se vrlo pohvalno izražava o teoriji H. Kunstmanna po kojoj su Hrvati došli u Karantaniju iz Dalmacije, tj. "s juga, teoriju koja se (...) ne smije mimoići, to više što sam i sama (...) došla do uvjerenja da su Hrvati došli iz Karantanije!" (20, bilj. 4). Ona "s radošću" konstatira da je Kunstmann nezavisno od nje "također došao do zaključka da je Karantanija bila stara postojbina dalmatinskih Hrvata" (411).

Druga se velika preinaka ranijih stajališta N. Klaića odnosi na Zvonimirovo doba. Prema tekstu Pregleda istarsko-kranjski grof Ulrik I zauzeo je najzapadniji dio Istre i "jedan dio Bizantske Dalmacije, prije svega otoke Krk, Cres i Osor" (116: s riječima "prije svega" N. Klaić misli na podvelebitsku obalu – dakle i Vinodol – koja je prema njezinu radu Vinodol, 1988, 138 ostala "sve do šezdesetih godina XI. st. pod neposrednom vlašću bizantskih vladara") i sve to spojio u novoformiranu Dalmatinsku Marku. Nakon Ulrikove smrti (1070) ugarski vladari pomažu rođaku Zvonimiru da otme Ulrikovu nasljedniku "bar jedan dio teritorija koji je za Hrvatsku izgubljen 1063. god." (116) pri čemu je Zvonimir došao ujedno i do vlasti "u jednom dijelu Bizantske Dalmacije" (117). Tako je Dalmatinska Marka ostala kao cjelina i pod Zvonimirom (281). Kako je dalmatinski kralj Zvonimir pristaša mladog cara Henrika IV, a hrvatski vladar Krešimir IV stoji čvrsto uz Henrikovu protivnika papu Grgura VII (119), papa daje "1074. ili 1075" (118) normanskom grofu Amiku zarobiti Zvonimira koji je za Grgura VII. "heretik" (119), šalje ga natrag u Hrvatsku kao svog vazala (119) i daje da ga "u jesen 1075" njegov legat okruni za kralja Hrvatske i Dalmacije.

Za one koji budu upotrebljavali Pregled od velike je važnosti utvrditi kada je on pisan, tj. da li on predstavlja zadnja stajališta N. Klaića ili je pisan prije radova objavljenih u njezinim zadnjim godinama. Za svoja dva rada koja su objavljena 1985. (Još o čudu, i "tobožnji odlomak ljetopisa iz XI. stoljeća") autorica navodi u Pogovoru da su "u štampi" (392, 391). Autorica ne uzima u obzir ni druge svoje radove objavljene poslije 1985. (izuzev knjigu Medvedgrad i njegovi gospodari objavljeni 1987) a iz popisa literature vidi se da je korištena u prvom redu literatura do 1985. i poneko djelo iz 1985. Iz toga bi slijedilo da je Pregled pisan do 1985. i da je autorica naknadno dodala još i svoj rad o Medvedgradu.

Ali stvar ipak nije tako jednostavna. Uzmimo npr. kronologiju što se odnosi na dva pitanja u vezi sa Zvonimirom.

Prije svega, kada su po N. Klaiću ugarski vladari Salomon i Geza pomogli Zvonimiru da istjera Ulrika iz Dalmatinske marke? Prema Povijesti I (1971), 379 to se dogodilo nakon smrti Ulrika, tj. poslije 1070; prema radu Još o prvom čudu, Jadranski zbornik 12, 1982 – 1985 (rukopis primljen 24. IV. 1985), 529 bilj. 3: 1064 – 1068; prema radu Pobjeda reformnog Rima, Vjesnik Hist. arhiva Rijeke i Pazina 38, 198, 159: 1064 – 1067, a prema knjizi Vinodol (1988), 25: nakon smrti Ulrika, tj. poslije 1070. Kako autorica spominje svoj rad Još o prvom čudu kao "u štampi", ali ne spominje svoj rad Pobjeda reformnog Rima, objavljen 1986, očekivalo bi se da je u Pregledu prihvaćena godina 1064 – 1068. Međutim u Pregledu se Zvonimirov uspjeh povezuje sa smrću Ulrika. Znači li to da je taj tekst pisan prije 1985. ili – zbog knjige Vinodol – oko 1988?

Čini nam se vjerojatnijim da je pisan prije 1985, a da je podatak iz knjige Vinodol (kao i mnogi drugi) ušao u tu knjigu samo nepažljivim prepisivanjem ranijeg stajališta.

Drugo pitanje tiče se Zvonimirove krunidbe, jednog od težih pitanja kronologije, o kojem su se vodile (i još se vode) žive znanstvene diskusije. Prema Povijesti I (1971), 388 to se zbilo 1075, prema Pobjedi reformnog Rima (1986), 139: 1 – 76, prema Vinodol (1988), 33: 1076. – a prema Pregledu, 121: 1075. U Povijesti I N. Klaić je prihvatila Baradinu interpretaciju datiranja isprave o krunidbi Zvonimira, naime da je riječ o pizanskom računanju i bizantskoj indikciji. Ona je tu interpretaciju pod utjecajem D. Mandića napustila 1986. i vratila se na starije mišljenje da je Zvonimir okrunjen 1076. Za tu godinu ona pledira i 1988. Je li se dakle u Pregledu vratila na Baradinu tezu ili je ostala pri njoj i tek u radu objavljenom 1986. prihvatila mišljenje D. Mandića? Vjerojatnijom nam se čini druga mogućnost, tj. da je tekst pisan prije rada objavljen 1986. Ali, ako je Zvonimir okrunjen "u jesen 1075" (121), onda poznata isprava o presudi papinskog poslanika u kojoj se spominje "1075. (...) mjeseca studenoga u ono vrijeme kad je knez Amiko zarobio hrvatskoga kralja" ne može biti datirana "u 1074. ili 1075" (118), već samo u 1074. Naime, nemoguće je da bi Zvonimir bio od papina legata okrunjen "u jesen 1075" i da bi papa nakon toga, u studenom 1075. dao Amiku nalog da zarobi Zvonimira. Ako pak krunidba Zvonimira u 1075. nužno prebacuje zarobljavanje Zvonimira u 1074, onda je to u suprotnosti s mišljenjem N. Klaić, izraženim u Pobjedi reformnog Rima, 177 – 179 i ponovljenim u knjizi Vinodol, 29, tj. da se poziv Grgura VII danskom kralju Svenu II iz siječnja 1075. odnosi na vojnu koju papa predlaže protiv Zvonimira jer papa očito ne može u siječnju 1075. predlagati vojnu protiv Zvonimira, zarobljenog već u studenome 1074.

Ukratko, iz svega rečenoga proizlazi bi kao najvjerojatnije da je N. Klaić tekst Pregleda pisala prije 1985. i naknadno ga s nekoliko "blagih" intervencija tu i tamo izmijenila i pokušala tako uskladiti sa svojim novim koncepcijama u čemu nije dokraja uspjela.

Faktografskih grešaka u Pregledu ima mnogo. Evo ih nekoliko:

Str. 85: Na crkvenim saborima 925. i 928. spominje N. Klaić "prvi put pluralni oblik Dalmacije". To bi bio dokaz "da je završio proces razdvajanja obiju Dalmacija". Međutim, još od V. stoljeća dalje takav se pluralni oblik često nalazi: Notitia dignitatum occ. I, 86; II, 31; Odoakrova darovnica od 489. god.; Cassiod. Var. VII, 1; IX, 8; IX, 9; Rav. anon. I, 17. Pluralni oblik Dalmacije ne odnosi se dakle na postojanje gornje i donje Dalmacije.

Str. 101: Po N. Klaić Kekaumen piše da je Dobronja "toparh i arhont Zadra i Splita". Međutim, Kekaumen kaže nešto drugo. Prema njegovim je riječima Dobronja "arhont i toparch u njoj (tj. Dalmaciji)". Vasilevski je doduše 1896. emendirao tekst i "u njoj" ispravio "u njima" (tj. u Zadru i Saloni), ali je ta emendacija već odavno odhačena kao suvišna i pogrešna. Kao što je poznato, toparch je relativno samostalan vladar područja koje graniči s bizantskim zemljama. Dobronja je dakle samostalan vladar zemlje koja je u susjedstvu s Bizantskom Dalmacijom. U skladu s time piše Kekaumen da su Bizantinci uspjeli "osvojiti njegovu zemlju".

Str. 151 i 249: Klokočani su po vrelu iz XIII. stoljeća "potomci jobagiona svetoga kralja". Po N. Klaić je "taj sveti kralj mogao biti samo Ladislav", a jobagioni svetog kralja su "kraljevski plemići". Međutim, taj naziv je dobro poznati termin ugarskoga prava koji se u vrelima više puta pojavljuje. "Jobagioni svetoga kralja" su poseban vrlo uski sloj ugarskog društva koji ima osobito ugledan položaj u društvu. To nisu niti puki jobagiones castri (tvrđavni vojnici) niti nobiles (plemići), već sloj povezan sa svetim kraljem Stjepanom (dakako ne s Ladislavom).

Str. 390: Po N. Klaić je "biskup Stjepan II negdje uoči 1227. god. dao sastaviti poznatu tobožnju povlasticu Andrije III. iz 1217" pa je "taj falsifikat od ogromnog značenja za povijest zagrebačke crkve (...) zato što je biskup dao u tu ispravu unijeti gotovo sva 'pia desideria' zagrebačke crkve". Ali ako je Bela II potvrdio privilegij 22. XII. 1269. izričitim riječima: "Potvrđujemo privilegij našeg oca dan zlatnom bulom, koji nije sastrugan ni prebrisan ni u bilo kojem svom dijelu iskvaren" – onda ne bi smjelo biti sumnje da je Beli IV doista predložio original, koji

je, dakle, postojao još 1269. Velike povlastice zagrebačke crkve iz toga privilegija bile su dakle pravno utemeljene i nisu bile tek posljedica biskupove krivotvorine. Značajno je da je u ispravi iz 1217. spomenut i "monasterium Zagrebiense a sancto Ladislavo (...) constructum" pa zbog toga i tezu N. Klaić o nevjerođostojnosti isprava u kojima se on spominje treba preispitati.

Ima i drugih pogrešnih tvrdnja: tezu da bi Bizant u VII. stoljeću organizirao u Liburniji temu (15) neće prihvatiti nijedan bizantolog jer se ona protivi svemu što je poznato o nastajanju bizantskoga tematskog uređenja; teza da je Trpimir ratovao protiv dalmatinskog arhonta "koga Gottschalk naziva patricijem" (57) nije moguća jer provincijski arhonti, dakle i arhont Dalmacije, nisu imali visok rang patricija. Tu titulu nosili su stratezi pa se Gottschalkova napomena sigurno odnosi na jednog stratega; do ekspedicije dužda Petra II Orseola nije došlo 998. (98), nego 1000. g. što proizlazi iz već odavno poznatih podataka mletačkog kroničara Ivana Đakona i što je važno za ispravno ocjenjivanje te ekspedicije u njezinu međunarodnom značenju; legendu o rapskom zaštitniku Sv. Kristoforu nije napisao biskup Juraj Kostica (234). Praga je još 1931. dokazao da je ona djelo biskupa Jurja Hermolaisa. Autorstvo je ovdje bitno jer je Kostica bio protivnik Mletaka, a Hermolais njihov odrješiti pristaša, koji je sva tri čuda Sv. Kristofora sastavio u jasnoj antiugarskoj tendenciji; Ladislav nije mogao ostvariti neko navodno "baštinsko pravo" Arpadovića na Hrvatsku (157) jer Arpadovići nisu bili rodaci Trpimirovića ni po muškoj ni po ženskoj liniji; legenda o trogirskom biskupu blaženom Ivanu ne može imati "malu vrijednost" (234) i u isto vrijeme biti "dobar historijski izvor" (393); Zlatna bula Andrije II iz 1222. ne propisuje da se posjed plemića umrlog bez zakonskih nasljednika vraća kao ošasno dobro kralju (267) već obratno, Zlatna bula daje plemiću "bez sina" pravo da svojim imanjem slobodno raspolaže nakon što izdvoji četvrtinu za kćer (ispravno u Povijesti II, 309: "vojnička zemlja nakon smrti obdarenika" koji je umro bez "direktne muške loze vraća (se) kralju"); Henrik IV nije 1063. car (112; on je to postao tek 1084), a ni Dušan nije već 1333. car (179; on je to postao tek 1346); po N. Klaić vlastelinovi podložnici u vlastitom interesu "ne prekidaju zakletvu vjernosti (homagium) koju su položili vlastelinu" (252): iz ovoga bi proizlazilo da su i naši kmetovi davali zakletvu vjernosti (?); posebno smeta naziv te navodne zakletve homagium, što na Zapadu označava formalni akt kojim se osniva odnos seniora i vazala spajanjem ruku (immixtio manuum), a u hrvatsko-ugarskoj zajednici on znači vraždu, compositio homicidii (tako npr. i u članu 7 Slavenskog statuta iz 1273); po N. Klaić Ludovik I se odriče feudalnog načela "po kojem bi zemlja trebala nakon smrti obdarenika pripasti njemu" (335), što dakako nije točno jer je do nasljedivosti feuda došlo već vrlo rano (ispravniji tekst u Povijesti II, 510). Takvih u najmanju ruku spornih tekstova ima još mnogo.

Dodali bismo samo još jednu opasku u pogledu pitanja dolaska Hrvata kojemu je N. Klaić kroz cijeli svoj život, a i u zadnjim radovima – pa i u Pregledu, posvetila mnogo razmišljanja. Ako smo dobro razumjeli N. Klaić, njezina je koncepcija ova: Hrvati su s Balkana došli u Karantaniju, a onda se početkom IX. stoljeća vratili u Dalmaciju. Ta teza – nezavisno od drugih problema (vidi npr. neke naše primjedbe u ovom časopisu, XXXVIII, 1985, 227–232) – ne dodiruje osnovno pitanje kada, odakle i pod kojim su okolnostima Hrvati došli "na Balkan". Je li N. Klaić u vezi s tim pitanjem ostala na svojim shvaćanjima iz 1971. i ranijih godina?

Što se pak tiče polemike čija je nepotrebna oštrina oduvijek bila neprihvatljiva strana pisanja N. Klaić, treba sa zadovoljstvom istaknuti da su prva dva dijela knjige napisana na smiren i staložen način. Ne znamo koliko su tome pomogli redaktori knjige, a koliko sama autorica, ali riječ je o nesumnjivo ugodnu pomaku koji treba zabilježiti. To više pada u oči stil Pogovora u kojem ćemo naći ocjene poput "nesređeni dokazi koje nije vrijedno ni spominjati, a kamoli pobijati" (413) ili "upušta se u domišljanja", "nabacuje se geografskim pojmovima", "uopće ne razabire" (406) ili kada se za svjetski priznatog bizantologa, dobra poznavaoца djela De administrando imperio tvrdi da "nije uopće razabrao pravu vrijednost 30. glave DAI" koja mu je ostala "– tajnom" (407) itd. Usto, smatramo da nije slučajno da u čitavom Pregledu pa čak ni u Povijesti

II nije bilo mjesta da se spomenu rezultati rada J. Lučića na problemima dalmatinskog kolonata. A ipak je J. Lučić uz T. Raukara naš najbolji noviji autor koji je tom pitanju posvetio temeljita i vrlo korisna istraživanja. Njegove radove o tom pitanju ne nalazimo ni u Povijesti II ni u Pregledu – osim u popisu literature.

Da zaključimo. Sve naše naprijed izrečene primjedbe nimalo ne umanjuju važnost Pregleda i ulogu N. Klaić u našoj historiografiji. Svatko će morati priznati neizmjerne radni član N. Klaić, stalni rad na vrelima i izvanrednu oštroumnost. Opus koji je ona iza sebe ostavila još će godinama inspirirati hrvatske povjesnike i poticati ih da u plodnoj diskusiji unaprijede poznavanje hrvatske povijesti. Na to ih uostalom potiče i sama N. Klaić uz ostalo npr. na str. 391 Pregleda gdje izražava misao da "mukotrpan, ali prije [vjerojatno prijeko: L. M.] potreban rad na analizi dragocjenog izvornog materijala zagrebačke crkve nije još ni počeo i da na tom poslu čeka još mnogo posla, dakako mlade i mlade generacije". Ako nikome nije dano spoznati istinu i, ako dakle preostaje samo tražiti istinu, svaki onaj tko uporno i s fanatičnom ljubavlju traga za njom kao što je to bio nedvoumno slučaj s Nadom Klaić zaslužuje najdublje poštovanje i života i rada prema onoj Goetheovoj

Wer immer strebend sich bemüht
den können wir erlösen.

Lujo Margetić

LUJO MARGETIĆ – MAGDALENA APOSTOLOVA MARŠAVELSKI, HRVATSKO SREDNJOVEKOVNO PRAVO. VRELA S KOMENTAROM. Zagreb 1990.

Zasebna cjelina u povijesti našega prava bez sumnje je hrvatsko srednjovekovno pravo; kao što je poznato, na njegovim su se raznim dijelovima i mnogim sastavnicama nerijetko lomila brojna znanstvena i stručna koplja, pa i ona političkog usmjerenja. Za taj dio našega prava osobito je zanimanje izazvala opća, burna politička situacija hrvatskih zemalja u XIX. stoljeću, posebice početak ogorčene hrvatske bitke s mađarskim posezanjima za pojedinim hrvatskim područjima; nosioci te bitke bili su ponajprije pripadnici građanske hrvatske grupacije u doba stvaranja modernoga građanskog društva u nas i snaženja uloge te sve brojnije grupacije. Tada u prvi plan sve više izbijaju nacionalne težnje i htijenja, sa snažno nabijenim nacionalnim emocijama; zbog obrane nacionalnih prava i ostvarivanja tih težnji vrlo se često javno poziva i na mnoga mjesta iz hrvatskoga srednjovekovnog prava. Naravno, pojedini dokumenti ili grupe dokumenata iz hrvatskoga srednjovekovlja, pa i onoga pravnoga sadržaja, već su i tada publicirani integralno ili s komentarima; do danas su i više puta analizirani, interpretirani i valorizirani, ili su, pak, na temelju njih stvarani određeni zaključci. Zbog širokoga nacionalnog sadržaja neka su od tih prvorazrednih vrela postala i vrlo bliska svojina mnogih iz široke hrvatske čitalačke javnosti. Takvi su osobito pojedini znameniti izvori, poput, npr., Trpimirove darovnice, "Zlatne bule" zagrebačkom Gradecu, Vinodolskog zakona itd. Svi su ti i drugi izvori objavljivani u Codexu Diplomaticus, u seriji Monumenta historico-juridica Slavorum Meridionalium itd., u radovima naših istaknutih povijesnih, pravnopovijesnih i književnopovijesnih djelatnika poput, npr., Ivana Kukuljevića Sakcinskoga, Ivana Krstitelja Tkalića, Franje Račkoga, Đure Šurmina, Vatroslava Jagića, Marka Kostrenčića, Nade Klaić itd.

U novije doba tom se problematikom u nas najviše bavi akademik i umirovljeni redovni profesor Pravnog fakulteta u Rijeci dr. Lujo Margetić, koji je objavio niz knjiga, studija i članaka

H I S T O R I J S K I
Z B O R N I K

IZDAVAČ: Društvo za hrvatsku povjesnicu

REDAKCIJSKI ODBOR

Mirjana GROSS, Zagreb

Ivan KAMPUŠ, Zagreb

Tomislav RAUKAR, Zagreb

Petar STRČIĆ, Zagreb

GLAVNI I ODGOVORNI UREDNIK

Ivan KAMPUŠ

LEKTOR I KOREKTOR

Branko ERDELJAC

Adresa uredništva:

Savez povijesnih društava Hrvatske

Historijski zbornik

Zagreb, Filozofski fakultet, Ul. Đure Salaja 3

Narudžbe šalјite na adresu:

Filozofski fakultet, Odsjek za povijest, za Historijski zbornik

Zagreb, Ul. Đure Salaja 3

Cijena ovog broja iznosi 20 000 HRD

Izdavanje časopisa sufinancira

Ministarstvo za znanost Republike Hrvatske

Industrogradnja, Zagreb, Savska c. 66 – potpomogla tiskanje rasprave
o Božidaru Magovcu

Slog i prijelom na kompjutoru: DENONA, Pergošićeva 8 – Zagreb

Tisak: KRATIS, Vrapčanska 15 – Zagreb, svibanj 1993.